

EMD-bulletin

– nytt fra menneskerettsdomstolen i Strasbourg

Nr. 5 År 2017 Dato 19. juni Utgiver Norsk senter for menneskerettigheter

I mai ble det avsagt en kategori 1-avgjørelse mot Bulgaria. Det ble ikke avsagt noen avgjørelser mot Norge i mai.

Månedens utvalgte: **Simeonovi v. Bulgaria**

Date: 12/05/2017 **Application no.:** 21980/04

Articles: 3; 6; 6+6-3-c; 6-1; 6-3-c; 41; 46; 46-2

Conclusion: Violation of Article 3 - Prohibition of torture (Article 3 - Degrading treatment - Inhuman treatment) (Procedural aspect); No violation of Article 6+6-3-c - Right to a fair trial (Article 6 - Criminal proceedings - Article 6-1 - Fair hearing) (Article 6 - Right to a fair trial - Article 6-3-c - Defence through legal assistance); Non-pecuniary damage - award (Article 41 - Non-pecuniary damage - Just satisfaction)

Saken omhandler:

Saken handler om hvorvidt fengselsforholdene i tre ulike anstalter utgjorde tortur etter artikkel 3, samt om manglende juridisk bistand under de første dagene som varetektsfengslet utgjorde krenkelse av artikkel 6 om rettferdig rettergang.

Fakta:

Klageren er en bulgarsk statsborger. I juli 1999 ble klageren siktet for væpnet ran og drap, men var på denne tiden på rømmen. Klageren ble funnet og varetektsfengslet 3. oktober 1999 i Sofia. Avgjørelse om fengsling ble truffet den 4. oktober. Den 5. oktober ble klageren flyttet til Burgas hvor avgjørelsen om varetektsfengsling ble forlenget. Avgjørelsene fra 4. og 5. oktober inneholdt verken informasjon om klagerens rett til juridisk bistand eller hans underskrift. Klageren hevdet at han hadde bedt om advokat 3., 4., 5. og 6. oktober, og at han disse dagene hadde blitt avhørt. Saksmappen inneholdt ikke informasjon om noe avhør. Den 6. oktober ble offentlig forsvarer oppnevnt for klageren, og den 21. oktober tilsto klageren frivillig med forsvarer til stede. Han innrømmet at han hadde forberedt og gjennomført ranet og at hans medsammensvorne hadde drept de to ofrene. Straffeprosessen fortsatte, og klageren engasjerte en ny advokat. Den 7. mars 2000 ble klageren også siktet for ulovlig erverv av våpen. Regiondomstolen behandlet saken og avsa dom den 14. juni 2001. Klageren ble funnet skyldig for væpnet ran som resulterte i drap av to personer. Klageren anket dommen, men ankeinstansen opprettholdt regiondomstolens dom. Klageren anket dommen til kassasjonsdomstolen hva gjaldt lovanvendelsen, men kassasjonsdomstolen avviste anken.

Norsk senter for menneskerettigheter

Redaktør **Kjetil Mujezinović Larsen**

Kompilasjon og redaksjonsassistent **Eva Linn Oksavik og Vilde Hauan**

Kontakt & abonnement c.b.astrup@nchr.uio.no

Klageren oppholdt seg først i en institusjon for varetekt under etterforskning i Burgas, deretter i Burgas fengsel og til slutt i Sofia fengsel. Hva gjaldt fengslingsforholdene i institusjonen for varetekt under etterforskningen hevdet klageren at han bodde på en liten celle uten vinduer, toalett eller vann. Rommet hadde dårlig ventilasjon og belysning. Klageren hadde ikke fått tillatelse til å trene i friluft. Videre var adgangen til toalettfasiliteter begrenset og vaskemulighetene utilstrekkelige. I en celle han senere ble flyttet til, måtte han dele rom med to andre innsatte og de tre måtte sove etter tur. En rapport fremvist av myndighetene viste at det eneste møbelet på disse rommene var en benk og at institusjonen hadde felles vask.

Når det gjaldt Burgas fengsel, hevdet klageren at han bodde på en celle på seks kvadratmeter med kun en seng og metallhyller. Han hadde ikke vann eller toalett på cellen, men måtte bruke plastikkbøtte. Han fikk være ute i friluft i tretti minutter tre ganger om dagen for å tømme plastikkbøtten og fylle vannflasken. Ifølge rapporten fremvist av myndighetene hadde klageren hatt problemer med å tilpasse seg fengselsreglene, men hadde nytt alle rettighetene som var tilbudt de innsatte, inkludert bibliotek og treningsmuligheter.

I Sofia fengsel var klageren plassert i et «spesielt» fengselsregime for livstidsdømte, isolert fra de andre innsatte. Klageren anførte at han bodde på et rom på åtte kvadratmeter sammen med en annen innsatt. Han fikk være i friluft i en time om dagen, hans biblioteksadgang var begrenset og han kunne bare besøke kapellet to ganger i året. Frem til 2005 hadde høysikkerhetsavdelingen vært overbefolket og smittsomme sykdommer hadde spredt seg. Rapporter fremvist av myndighetene dokumenterte at fengselet hadde blitt renovert mellom 2005 og 2006. Rapporten viste også at klageren hadde hatt et rom på syv kvadratmeter med seng, bord, hylle, dusj og toalett. Rommet hadde vann og belysning.

Klageren brakte saken inn for Domstolen den 8. juni 2004. Deler av klagen ble fremmet til behandling av kammerets fjerde avdeling den 23. august 2011. Etter krav fra klageren ble kammerets avgjørelse av 20. oktober 2015 [no. 21980/04] oversendt til storkammeret den 12. januar 2016.

Anførsler:

Klageren hevdet at behandlingen han fikk i de tre ulike fengslene utgjorde tortur i strid med artikkel 3. Videre anførte han at hans rett til rettfærdig behandling etter artikkel 6 hadde blitt krenket som følge av manglende juridisk bistand de første dagene han var varetektsfengslet.

Staten imøtegikk klagerens anførsler.

Domstolens vurderinger:

Først vurderte Domstolen om artikkel 3 var krenket. Domstolen bemerket at kammeret hadde konkludert med krenkelse. Kammeret hadde særlig vist til at forholdene og metodene under gjennomføringen av klagerens livstidsdom var meget strenge og at hans frihet var i stor grad begrenset. Kammeret konkluderte med at de dårlige forholdene og det strenge regimet han måtte gjennomgå over lang tid utgjorde umenneskelig og nedverdiggende behandling i strid med artikkel 3. Domstolen så ingen grunn til å fravike kammerets vurderinger på dette punktet, og konkluderte med at det forelå krenkelse av artikkel 3.

Deretter gikk Domstolen over til vurderingen av om det forelå krenkelse av artikkel 6. Domstolen bemerket innledningsvis at tidspunktet for vurderingen etter artikkel 6 var arrestasjonen, på tross av at klageren hadde vært ettersøkt en stund før han ble arrestert. Fra og med dette tidspunktet hadde klageren krav på juridisk bistand etter artikkel 6(3)c). Først vurderte Domstolen om klageren hadde gitt avkall på sin rett til juridisk bistand. Partene var uenige i hvorvidt klageren hadde bedt om advokat, og det fantes ikke bevis som kunne bekrefte eller avkrefte om klageren hadde forespurt om juridisk bistand. Domstolen fant det uheldig at det ikke fantes dokumentasjon fra de første tre dagene av klagerens varetekt. Imidlertid så ikke Domstolen seg skikket til å avgjøre hvorvidt klageren hadde bedt om advokat eller ikke. Domstolen måtte likevel avgjøre hvorvidt manglende bevis impliserte at klageren hadde gitt avkall på sin rett til juridisk bistand. I denne sammenheng påpekte Domstolen at i et rettssystem som det foreliggende, hvor juridisk bistand for varetektsfengslede forutsetter at den varetektsfengslede fremsetter krav etter kort tid, er det særlig viktig at den mistenkte blir informert om sin rett til juridisk bistand. Dette er desto viktigere når den mistenkte er siktet for alvorlige forbrytelser. Spørsmålet var om klageren på arrestasjonstidspunktet i tilstrekkelig grad hadde blitt informert om sin rett til juridisk bistand. Staten hevdet at klageren hadde blitt informert kort tid etter arrestasjonen, men mislyktes i å bevise dette. Domstolen kom derfor til at klageren ikke var beviselig informert om sin rett. Ettersom tilstrekkelig informasjon er en forutsetning for å kunne utøve sin rett, samt for gyldigheten av et eventuelt avkall, kunne ikke klageren anses for å ha implisitt gitt avkall på sin rett til juridisk bistand. Hans rett til juridisk bistand var derfor begrenset.

Domstolen bemerket at begrensninger i tilgangen til juridisk bistand kan forsvares under midlertidige og eksepsjonelle tilfeller dersom det foreligger «compelling reasons». Staten hadde ikke anført noen eksepsjonelle omstendigheter, og Domstolen la til grunn at det ikke er Domstolens oppgave å finne frem til slike grunner på eget initiativ. Dessuten åpnet ikke nasjonal rett for unntak fra retten til juridisk bistand. Domstolen konkluderte med at det ikke forelå «compelling reasons» som kunne ha rettfærdiggjort klagerens begrensede adgang til juridisk bistand.

I lys av det foregående, vurderte Domstolen om kravet til en rettfærdig behandling etter artikkel 6 var oppfylt. Mangelen på «compelling reasons» krever at Domstolen foretar en grundig vurdering av rettfærdigheten i behandlingen, og det er statens ansvar å bevise at klageren hadde en rettfærdig

§ Article 6 – Right to a fair trial

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.

2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.

3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

[...]

c. to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not a sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;

behandling på tross av dette. Staten fremsatte flere omstendigheter til støtte for at behandlingen hadde vært rettferdig: Klageren hadde ikke blitt formelt avhørt i fravær av advokat mens han var i politiets varetekt; ingen av klagerens utsagn under varetektsfengslingen ble tatt i betraktning eller brukt mot ham; hans oppførsel og handlinger fra denne tiden ble ikke tatt i betraktning under påtalen eller i rettssaken; klageren hadde ikke anført at han hadde blitt tvunget til å tilstå mens han var i varetekt; og til slutt at han hadde nytt en rekke prosessuelle sikkerhetsgarantier i løpet av straffeprosessen. Domstolen bemerket etter dette at det var bestridt hvorvidt klageren hadde blitt avhørt uten advokat de første dagene, mellom den 3. og den 6. oktober. Domstolen påpekte i denne sammenheng at klagerens versjon hadde endret seg i løpet av saksgangen, samt at manglende juridisk bistand under varetekt ikke ble nevnt i ankeomgangen. Domstolen la betydelig vekt på at ingen bevis som potensielt kunne blitt brukt mot klageren ble fremskaffet eller inkludert i saken. Dessuten ville ikke bevis fremskaffet i strid med straffelovgivningen blitt tillatt ført etter bulgarsk straffeprosesslovgivning. Videre bemerket Domstolen at myndighetene hadde informert klageren om sitt vern mot selvinkriminering, og at klageren hadde forholdt seg taus under begge de etterfølgende avhørene. Avhørene foregikk med bistand fra advokat. Domstolen la til grunn at fraværet av advokat under varetektsfengslingen på ingen måte gikk på bekostning av klagerens selvinkrimineringsvern. Videre bemerket Domstolen at klageren hadde vært aktiv under straffeprosessen og at domfellelsen ikke utelukkende bygget på tilståelsen hans. Tvert imot hadde myndighetene bygget blant annet på tekniske bevis og vitneprov fra ulike hold. Saken hadde dessuten blitt vurdert gjennom tre nivåer. I lys av det foregående konkluderte Domstolen med at staten i tilstrekkelig grad hadde sannsynliggjort at klageren helhetlig sett hadde hatt en rettferdig behandling, på tross av manglende juridisk bistand under varetektsfengslingen. Det forelå dermed ingen krenkelse av artikkel 6.

Til slutt vurderte Domstolen klagerens anmodning om å vurdere hvilke tiltak staten kunne gjennomføre for å bringe fengslingsforholdene i samsvar med artikkel 3. Domstolen bemerket at det hovedsakelig er opp til staten selv å vurdere hvilke tiltak som er passende, men at Domstolen kan indikere tilstrekkelige tiltak. Domstolen viste til saken *Harakchiev and Tolumov v. Bulgaria* (no. 15018/11 og no. 61199/12) hvor krenkelse fant sted på grunn av forholdene under varetekt samt det strenge fengselsregimet og lengden på soningen. Ettersom disse forholdene var identiske med foreliggende sak la Domstolen til grunn samme forslag som ble fremmet i den saken: Fjerne den automatiske anvendelsen av det strenge fengselsregimet for fanger på livstid og i stedet innføre et system for individuell risikovurdering av den enkelte fange.

Norsk sammendrag på [Lovdata.no](http://lovdata.no)

Har du kommentarer eller spørsmål? Send mail til: c.b.astrup@nchr.uio.no

*

*

*

+ Nyttige lenker

- Hudoc: EMDs database over egne avgjørelser
- Lovdata: EMD-sammendrag på norsk
- Informasjon om klage til EMD
- EMD-bulletins internettsider
- [Oversikt over EMD-dommer mot Norge](#)
- Norsk senter for menneskerettigheters bibliotek